

besprekingen met de aartsbisschop geresulteerd waren. Er viel voor hem niets meer te ontkennen. Dat deed hij dan ook niet toen hij in Den Haag verhoord werd: beheerst, maar nauwkeurig, gaf hij daar de inhoud weer van alle gesprekken die hij terzake sinds de telex-instructie van 18 december gevoerd had. Er vloeiden geen nieuwe arrestaties uit voort. Brandsma alléén was voorlopig voldoende; hij werd in de Cellenbarakken in Scheveningen opgesloten. Vervolgens ging er rapport naar het *Reichssicherheits-hauptamt*, het *RSHA*, in Berlijn. Een geestelijke als Brandsma diende zijn straf te ondergaan in het concentratiekamp Dachau, in die tijd mede het verzamelkamp van geestelijken en predikanten uit Duitsland en uit alle bezette gebieden; de organen van de bezetter waren evenwel niet bevoegd, een gevangene naar een concentratiekamp te sturen: daar was een *Schutzhaftbefehl* van het *RSHA* voor nodig. Als regel verliep er nogal wat tijd voor zulk een *Schutzhaftbefehl* in Den Haag ontvangen was. Stellig, het van de *Sicherheitspolizei* ontvangen rapport was duidelijk genoeg, maar het *RSHA* placht na te gaan, welke gegevens men reeds over de arrestant bezat. Nu, wat Brandsma betrof, ontbraken die niet.

Anno Titus Brandsma die, toen hij gearresteerd werd, bijna de een-en-zestigjarige leeftijd bereikt had, was in februari 1881 in Oegeklooster bij Bolsward geboren. Hij stamde uit een Fries boerengeslacht dat al tot de Middeleeuwen terugging. Toen hij elf jaar was, ging hij naar Limburg, eerst naar een school van de Franciscanen, later trad hij in een Carmelietenklooster in. In 1905 werd hij tot priester gewijd en, na een studie te Rome, in '09 tot hoogleraar benoemd in het Carmelklooster te Oss, in '23 tot hoogleraar te Nijmegen: in de geschiedenis van de wijsbegeerte en tegelijk in de wijsbegeerte van de geschiedenis. Hij had een zwak gestel; vier ernstige maagbloedingen kwam hij slechts moeizaam te boven. Maar hij was, en hij bleef (Aukes legt er in zijn piëteitsvolle biografie de nadruk op) een man van een uitzonderlijke blijmoedigheid. Hij was een autoriteit op het gebied van de Nederlandse mystiek, maar, hoe vaak ook in boeken begraven, het tegendeel van een boekenwurm. In maatschappelijk opzicht was hij opmerkelijk actief. Vooral zette hij zich voor de bevordering van de Friese cultuur in. Eigenlijk vond er in de jaren '20 en '30 maar zelden een katholieke manifestatie plaats waar de kleine priesterlijke hoogleraar uit Nijmegen ontbrak. Hij had iets ontwapenend zuivers over zich – geen wonder dat het onrecht dat van '33 af in Duitsland bedreven werd, hem diep kwetste. Hij gaf zijn naam aan publieke protesten tegen de Jodenvervolging (ze werden in Berlijn zorgvuldig genoteerd) en ook na mei '40 was het hem, spontaan als hij was, onmogelijk te zwijgen; de enige nationaal-socialist die zich onder de Nijmeegse hoogleraren bevond, een rijksduitser, kreeg van hem in een senaats-